

TAUSTATIEDOT

Vastaajatahon virallinen nimi
Vaalan kunta

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot
Tytti Määttä

Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimitilimessä

Toimielimen nimi
Kunnanvaltuusto

Onko vastaaja*

kunta

Kysymykset

1. Hallituksen aluejakolinjauksen mukaan perustettavat itsehallintoalueet muodostetaan maakuntajaon pohjalta. Onko nykyinen maakuntajako oikea peruste itsehallintoalueiden muodostamiselle?

Kyllä

Ei

Ei kantaa

2. Voitte perustella edellistä vastaustanne.

3. **Tämä kysymys vain kuntien valtuustoille:** Hallituksen aluejakolinjauksen mukaan perustettavat itsehallintoalueet muodostetaan maakuntajaon pohjalta. Minkä nykyisen maakunnan pohjalta muodostettavaan itsehallintoalueeseen kuntanne katsoo perustelluksi kuulua? (liite: Manner-Suomen maakunnat)

Etelä-Karjala

Etelä-Pohjanmaa

Etelä-Savo

Kainuu

Kanta-Häme

Keski-Pohjanmaa

Keski-Suomi

Kymenlaakso

Lappi

Pirkanmaa

Pohjanmaa

Pohjois-Karjala

Pohjois-Pohjanmaa
Pohjois-Savo
Päijät-Häme
Satakunta
Uusimaa
Varsinais-Suomi

4. Voitte perustella edellistä vastaustanne.

Vaalan kunta on vuoden 2016 alusta siirtynyt osaksi Pohjois-Pohjanmaata ja on perusteltua, että tämä muutos pysyy voimassa myös uudessa itsehallintoaluejaossa.

5. Itsehallintoalueet järjestävät sote-palvelut joko yksin tai lailla säädettyjen kolmen itsehallintoalueen täytyy järjestää palvelut yhdessä sopimalla toisen itsehallintoalueen kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on jatkossa maassa 15 selkeää alueellista kokonaisuutta, joilla sote-palvelut järjestetään. Miten arvioitte tehtyä ratkaisua?

Uudistuksen tavoitteena on kestävyysvajeen vähentäminen 3 miljardilla eurolla, kustannusten hillitseminen, sote-palvelujen laadun ja saatavuuden turvaaminen sekä palvelujärjestelmän uudistumiskyvyn turvaaminen. Vaalan kunnan, kuten muidenkin harvaan asuttujen alueiden näkökulmasta, myös palvelujen saavutettavuuden turvaaminen tulee olla uudistuksen olennainen tavoite.

Uudistuksen tavoitteena on luoda välineet laadukkaan vertailutiedon tuottamiseen eri alueiden ja palveluntuottajien välille. Myös palvelujen saavutettavuutta täytyy mitata ja sen tulee olla olennainen osa itsehallintoalueiden päätöksentekoa. Tässä voidaan hyödyntää mm. paikkatietojärjestelmää. Palvelujen saavutettavuuden näkökulmasta palvelujärjestelmän uudistumiskyky ja lähipalveluiden turvaaminen uusilla teknologisilla ratkaisuilla on avainasemassa. Keskittämisen sijasta tarvitaan hajautettuja palveluratkaisuja.

Vaala sijaitsee Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnan rajalla. Rajaseutujen näkökulmasta itsehallintoalueiden välinen toimiva yhteistyö on asukkaiden etu. Asukas ei asioidessaan tai apua tarvitessaan tunnista hallinnollisia rajoja. Tärkeintä on, että hän saa palvelua kohtuullisen läheltä ja apua kohtuullisessa ajassa.

Hallitus on päätenyt ratkaisussa siihen, että Suomeen rakennetaan aito maakuntahallinto. Kuitenkin uudistuksen askelmerkit viittaavat enemmän valtion aluehallinnon uudistamiseen. Tällaisia elementtejä ovat mm.:

- "Linjaus siitä, että valtionohjausta vahvistetaan. VN tekisi STM:n esittelystä järjestämispäätöksen määrävuosittain." Sote-palveluiden kehittämisessä tarvitaan jatkossa ketteryyttä ja muutosherkkyyttä. Liian kankea järjestämispäätös ja valtion tarkka ohjaus ei mahdollista riittävästi maakunnallista päätöksentekoa. Tulevan valtuuston rooli on jäämässä sote-asioiden osalta marginaaliseksi.
- "Lisäksi itsehallintoalueille oltaisiin perustamassa niiden omistuksessa olevat, yhteiset valtakunnalliset toimitilapalvelut, henkilöstö-, talous- ja tietohallinto- ja ICT-palvelut, tutkimuksen koordinaatiopalvelut ja mahdolliset yhteiset

laiteinfrastruktuuripalvelut.” Valtakunnallisesti organisoidut palvelut toimitila-, henkilöstö-, talouspalveluissa vaikuttavat hyvin valtiokeskeiseltä toimintatavalta. Valtiolta valtiossa, kuten Senaattikiinteistöistä on meilläpäin tapana sanoa. Sisäisten inhouse yhtiöiden ja liikelaitosten ja näiden toimintojen rooli jatkossa on merkittävä alueilla. Lainsäädännöllä on mahdollistettava itsehallintoalueen ja sen kuntien yhteiset tukipalvelut sekä hajautettujen tukipalveluiden malli.

Sote-uudistuksen tuottavuus- ja tehokkuushyödyt perustuvat pitkälle digitaalisaation hyödyntämiseen. Tietojärjestelmien yhteensopivuuteen / yhtenäistämiseen ja tietojen liikkuvuuteen ja oikeellisuuden varmistamiseen liittyvät periaatteet tulee ratkaista kansallisesti. Yhtenäisen ICT-alustan rakentamistyö tulee käynnistää mahdollisimman nopeasti.

6. Minkä kriteerien perusteella tulisi päättää siitä, mitkä kolme itsehallintoaluetta järjestävät sosiaali- ja terveystaloudelliset edellytykset muiden itsehallintoalueiden kanssa? Voit valita yhden tai useampia.

Väestömäärä ja sen ennustettu kehitys

Huoltosuhde ja sen ennustettu kehitys

Taloudelliset edellytykset

Mahdollisuudet varmistaa yhdenvertainen sosiaali- ja terveystaloudelliset edellytykset palveluiden saatavuus

Mahdollisuudet varmistaa kattava sosiaali- ja terveystaloudelliset edellytykset palveluiden saatavuus

Mahdollisuudet suunnitella ja toteuttaa toimiva palveluverkko

Mahdollisuudet toteuttaa kustannustehokas tuotantorakenne

Kielelliset erityispiirteet

Maakuntien välinen luontainen yhteistyö ja työssäkäynti- tai asiointisuunnat

Jokin muu, mikä?

7. Kaikki itsehallintoalueet tulevat tarvitsemaan yhteistyökumppaneita palveluiden järjestämisessä. Mikä tai mitkä ovat alueellenne luontaiset yhteistyösuunnat?

Kainuun maakunta Vaalan näkökulmasta

Keski-Pohjanmaan maakunta

8. Jos se itsehallintoalue, johon katsotte kuntanne kuuluvan, osoittautuu myöhemmin tehtävän päätöksen johdosta sellaiseksi itsehallintoalueeksi, joka ei vastaa itsenäisesti sote-palvelujen järjestämisestä, onko sillä vaikutusta kunnan kantaan siitä, mihin itsehallintoalueeseen kunnan tulisi kuulua?

Kyllä

Ei

Ei kantaa

9. Voitte perustella edellistä vastaustanne.

Jos Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunta järjestävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut yhdessä, haluaa Vaala kuulua edelleen Pohjois-Pohjanmaan itsehallintoalueeseen.

10. **Hallituksen linjauksen mukaan itsehallintoalueille osoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi 1.1.2019 lähtien seuraavat tehtävät: pelastustoimen tehtävät, maakuntien liittojen tehtävät ja ELY-keskusten alueellisen kehittämisen tehtävät sekä lisäksi mahdollisesti ympäristöterveydenhuolto. Mitä muita tehtäviä olisi mielestänne tarkoituksenmukaista siirtää itsehallintoalueille?**

Parhaillaan selvitetään niitä tehtäviä, jotka voitaisiin siirtää valtiolta tai kunnilta itsehallintoalueille ja mitä tehtäviä kunnat jatkossa hoitavat. Kunnilla tulee jatkossakin olla oikeus itsehallintonsa nojalla järjestää osa tehtävistä yhteistyössä tai yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa. Ei ole tarkoituksenmukaista, että kaikki tällä hetkellä yhteistoiminnassa järjestetyt tai tuotetut tehtävät siirrettäisiin itsehallintoalueille. Esimerkiksi maaseudulla lukiokoulutuksen yhteys perusopetukseen on olennainen ja luonteva osa kunnan tehtäviä. Kansalaisopiston rooli hyvinvoinnin edistäjänä on keskeinen ja kuuluu osaksi peruskunnan tehtävää.

Lasten ja nuorten palveluissa oppilashuollon tehtävien tulee olla jatkossakin osana peruskunnan järjestämisvastuuta, mutta niiden käytännön järjestämisestä pitäisi kunnilla olla mahdollisuus joustavasti sopia kuntien välisenä yhteistyönä tai itsehallintoalueen kanssa. Näin taataan myös pienille kunnille mahdollisuus palveluiden järjestämiseen.

Kaavoitukseen ja maankäyttöön liittyvät tehtävät tulee säilyttää peruskunnassa. Rakennusvalvontaa ei tule siirtää itsehallintoalueille.

11. **Millä keinoin tulisi varmistaa itsehallintoalueiden ja kuntien yhteys hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä?**

Itsehallintoalueiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden ja toimenpiteiden tulee olla yhtenäisiä kuntien strategioiden sekä hyvinvointikertomusten kanssa. Tavoite kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja sekä hillitää kustannuksia edellyttää kuntien ja itsehallintoalueiden kiinteää yhteistyötä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä tulee selkeästi määritellä kuntien tehtäväksi ja huomioida kunnille tulevissa valtiosuoksissa.

Poikkihallinnollinen yhteistyö itsehallintoalueen, kuntiin jäävien toimialojen sekä kansalaisjärjestöjen ja elinkeinoelämän välillä on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannalta jatkossa avainasemassa. Yhteisen johtamisen tueksi tarvitaan myös kuntien ja itsehallintoalueiden yhteistä hyvinvointitietoa.

12. Vapamuotoisia huomioita hallituksen aluelinjauksesta.

Hallituksen linjauksen (7.11.2015) mukaisesti jokainen itsehallintoalue toimii sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäjänä. Lailla säädettävien kolmen itsehallintoalueen tulee sopia vaativien palvelujen järjestämisestä toisen itsehallintoalueen kanssa. Koska lisäksi on linjattu, että yliopistollisia sairaaloita on viisi ja laajan ympärivuorokautisen päivystyksen yksiköitä on 12, on kokonaisuus haastava niin hallinnollisesti kuin rahoituksen kanavoimisen näkökulmasta.

Mikäli Kainuu osoittautuu sellaiseksi itsehallintoalueeksi, joka ei vastaa itsenäisesti sote-palvelujen järjestämisestä, nousee esille tulevan sote-alueen hallinnollinen malli ja rahoituksen kanavoiminen. Mikä taho ohjaa ja päättää yhteisen sote-alueen asioista ja miten rahoitusvastuu jaetaan? Tätä linjausta ei löydy mistään hallituksen pohjapaperista.

Itsehallintoalueiden välinen, sopimiseen perustuva yhteistyön malli ei saa johtaa itsehallintoalueiden välillä lailla säädettävien pakollisiin yhteisten toimielimien perustamiseen.

Itsehallintoalueen valtuusto tulee valita suoralla vaalilla käyttäen puoliavointa listavaalia. Näin voidaan paremmin varmistaa alueellinen edustavuus.

13. Vapamuotoisia huomioita hallituksen rahoituslinjauksesta.

Suomen sosiaali- ja terveydenhuolto - kuten muutkin kuntien toiminnot - rahoitetaan kuntien ja valtion toimesta sekä asiakasmaksuilla. Uudistuksessa ns. kuntien rahoitus päättyy. Jatkossa periaatteena tulee olla, että sote-palvelut rahoittavat alueet ja valtio. Valtionosuusjärjestelmällä tasataan eroja alueiden välillä (mm. tulopohja, pitkät etäisyydet, sairastavuus). Hallituksen linjaus, että kokonaisverotusaste ei saa nousta ja työn verotus ei saa kiristyä millään tulotasolla on kannatettava.

Periaatteet rahoitusratkaisulle:

- Valtiolla on jatkossakin osa rahoitusvastuusta suhteessa sote-palveluihin kuten nytkin
- Alueella tulee olla oma verotusoikeus
- Alueiden välinen valtakunnallinen tasaus on olennainen osa uudistusta. Valtionosuuksilla ja verotulotasauksella tasoitetaan eroja alueiden tulopohjassa, olosuhdetekijöissä ja sairastavuudessa.
- Tasauksessa on huomioitava erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomen sekä saaristoalueita sisältävien itsehallintoalueiden sisäinen heterogeenisuus.

Kunnallisveron verokattoa ei tule säätää. Siirtymäajan siirtymätasauksilla saadaan aikaan laskennallisesti sama lopputulos.

Kunnat ja maakuntien liitot tarvitsevat laskelmat eri vaihtoehtojen taloudellisista vaikutuksista. Nämä laskelmat tulee olla käytettävissä lopullisella lain lausuntokierroksella.

Kiinteistövero

Itsehallintouudistuksen myötä uudistuu myös kuntien rahoitusjärjestelmä. Kuntien kannalta on olennaista valtionosuuksien siirto sekä se miten kiinteistöverotulot ja yhteisöverotulot kohdennetaan kuntien ja itsehallintoalueiden välillä. Kunnille tulee jäädä riittävä rahoitus niiden tehtävien järjestämiseen, jotka uudistuksessa niille jäävät. Voimalaitospaikkakuntien näkökulmasta kiinteistöveron kohdentaminen jatkossakin voimalaitosten sijaintipaikkakunnille on elintärkeää. Esimerkiksi vesivoiman ja tuulivoiman haitat ovat hyvin paikallisia ja usein ainut tuotto voimalaitoksista niiden sijaintipaikkakunnille on kiinteistöveron kautta saatava tuotto.

Voimalaitoskunnille on vanhastaan tunnustettu erityisjärjestely veronsaajana suhteessa alueellaan toimiviin voimayhtiöihin. Yhteisöverouudistuksen yhteydessä tämä pyrittiin turvaamaan asettamalla voimalaitoksille tavanomaista korkeampi kiinteistöveroprosentti. Tämä oli perusteltua paitsi voimalaitosten kunnille aiheuttamien huomattavien ympäristöhaittojen takia, mutta myös siksi, että eräät voimayhtiöt eivät siirtohinnoittelun seurauksena näytä voittoa eivätkä maksa yhteisöveroa. Konsernin tapauksessa puolestaan voimalaitosten vähäinen työntekijämäärä osittaa vain suhteellisen pienen osan yhteisöverotuloista voimalaitoskuntiin. Vuoden 2006 alusta voimalaitosten kiinteistöveroa nostettiin 2,50 %:iin ja tasausjärjestelmää uusittiin siten, että tasaukseen otettiin mukaan vain yleisen kiinteistöveroprosentin mukainen osuus. Loppu vero-osuus jäi suoraan voimalaitoskunnille. Kataisen hallituksen hallitusohjelman lausuma – kiinteistövero jätetään tasausjärjestelmän ulkopuolelle – tuli voimaan vuoden 2012 alusta. Tämä vaikutti siihen, että myös voimayhtiöiden kunnille maksama kiinteistövero jäi kokonaisuudessaan hyödyttämään kuntia. Viimeisessä valtionosuusuudistuksessa linjaus saatiin säilytetty vesivoima ja tuulivoiman osalta ja viimeisimmässä uudistuksessa voimalaitosveroa korot